

PROCESUL DE RESTAURARE ȘI CONSERVARE A DOUĂ VASE DACO-GETICE

PĂCURAR IOANA MIHAELA*

THE RESTORATION AND PRESERVATION OF TWO GETO-DACIAN POTS

SUMMARY: *The archaeological campaigns from The Fairies Fortress in Covasna County facilitated the exploration of representative Geto-Dacian ceramics artefacts. The restoration and preservation of two Geto-Dacian pot types are the main subjects of this article, completed after the collaboration between the The History Museum of Transylvania with the University of Art and Design, Cluj-Napoca.*

KEYWORDS: *The Fairies Fortress, conservation, ceramics, restoration, iscop.*

REZUMAT: *Campaniile arheologice desfășurate la Cetatea Zânelor din Covasna au facilitat descoperirea și studierea unor artefacte reprezentative pentru ceramica daco-getică. Factorul de interes al acestui articol, îl reprezintă procesul de restaurare și conservare a două vase daco-getice, finalizat în urma colaborării dintre Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj – Napoca și Universitatea de Artă și Design, din Cluj – Napoca.*

CUVINTE-CHEIE: *Cetatea Zânelor, conservare, ceramică, restaurare, iscop.*

Cercetările arheologice scot la lumina zilei o cantitate mare de ceramică, lucrată manual sau la roată, respectiv obiecte de diferite tipuri și cu întrebuințări distincte, de cele mai multe ori în stare fragmentară. Ceramica este un document istoric și artistic, care reflectă capacitățile tehnice, preocupările spirituale și sociale ale diferitelor populații.

În urma colaborării dintre Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca și Laboratorul de Restaurare și Conservare din cadrul Universității de Artă și Design Cluj-Napoca, am primit spre restaurare și conservare fragmentele unui vas de tip kantharos, de mici dimensiuni, cu două torți, prelucrat la roată, împreună cu fragmentele unui alt vas de dimensiuni medii, de tip cană cu o singură toartă, realizat prin modelare cu mâna.

Aceste obiecte au fost datate ca aparținând sfârșitului Epocii Fierului, respectiv sec. I î. Hr. – sec. I d. Hr. Pe baza analogiilor s-a stabilit că fragmentele ceramice sunt de origine daco-getică¹.

Fragmentele ceramice au fost descoperite în secțiunea S7H, deschisă în timpul campaniei arheologice din anul 2014 la Cetatea Zânelor din Covasna². Fragmentele ceramice provenite de la vasul de tip cană cu o singură toartă, decorată cu slip negru, au fost găsite la o adâncime de 1,80 m, într-o aglomerare de pietre de lângă profilul nord-vestic. Fragmentele de la vasul, de tip kantharos, de dimensiuni mici, cu buza îngustă, corp bombat și două torți, au fost găsite în același context, la o adâncime de 1,6–1,7 m³.

---

* Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, județul Sălaj, ioanapacurar70@yahoo.com

¹ Crișan I. H., 1969, p. 176- 177, 178.

² V. Crișan, V. Sîrbu, P. Pupeză, N. Jozsef, M. Mărgineanu-Cirstoi, V. Apostol, A. Pop, P. Eszter, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România 2015* Campania 2014, p. 57–58.

³ Crișan V., 2000, p. 33–36.

Procesul de conservare curativă și restaurare a celor două piese a fost parcurs conform principiilor restaurării științifice cuprinse în legislația cu privire la protejarea patrimoniului cultural și a normelor de restaurare-conservare⁴.

Fragmentele ce compun cana bitronconică aparțin părții inferioare a vasului, corpului și buzei, reprezentând peste 50% din întregul piesei (Foto.1). Acest tip de vas a fost foarte răspândit pe teritoriul României, deoarece cămile erau destinate uzului casnic⁵.

În urma unor procese de investigație non-invazive, prin realizarea unor fotografii macro cu iscop – ul⁶, putem observa că pasta folosită era grosieră, cu granule de nisip mari în compoziție (Foto. 2). Cana a fost lucrată manual iar arderea a fost oxidantă și incompletă. Natura pastei explică fragilitatea fragmentelor ceramice.

Ținând cont de aspectul constatat, fragmentele ceramice au fost supuse unui proces de conservare curativă prin înlăturarea depunerilor de praf și curățarea prin tamponare cu apă distilată. În vederea creșterii rezistenței fizice, fragmentele au fost imersate în lac nitro-celulozic și lăsate la uscare timp de 24 de ore.

Următoarea etapă în procesul de restaurare a constat în asamblarea și lipirea vasului cu poliacetat de vinil fără plastifiant, aplicat cu pensula pe canturile fragmentelor ceramice, într-un strat subțire și uniform. Asamblare și lipirea a început cu partea inferioară a vasului. După finalizarea acestei operațiuni, s-au observat prezența a numeroase lacune, ce scad rezistența mecanică a vasului. Pentru compensarea acestui neajuns, zonele lipsă au fost completate cu ipsos de modelaj.

Primul pas în completarea zonelor lacunare a fost luarea unei amprente de pe zonele martor din interiorul vasului, folosind în acest scop lut moale, și plasarea amprente în porțiunile lipsă. Pasul următor a constat în completarea cu ipsos pentru modelaj colorat în masă cu un amestec de pigmenți, din roșu și galben ocru. După completarea și uscarea liberă a suprafețelor, zonele completate au fost finisate cu ajutorul hârtiei abrazive și a instrumentarului pentru modelare.

Depunerile din porii vasului, rezultate în urma finisării, s-au îndepărtat cu apa distilată. Vasul completat a fost lăsat la temperatura ambientală pentru uscare. Etapă finală a restaurării a constat în peliculizarea suprafeței vasului cu lac nitro-celulozic în concentrație de 7% (Foto 3).

Fragmentele provenite de la al doilea vas, cel de tip kantharos, au fost datate în sec. I. î. Hr. – sec. I. d.Hr. Vasele de acest tip, realizate la roată dintr-o pastă fină, de foarte bună calitate, au fost utilizate pentru consumul lichidelor și în cadrul ritualurilor funerare⁷.

Înainte de restaurare, piesa se prezenta sub formă de fragmente (15 la număr), de culoare cenușie, cu depuneri. Din vas s-a păstrat o parte din buză, un segment din corp, fundul vasului și o toartă. Din cealaltă toartă s-a păstrat doar un fragment fixat pe buza și corpul piesei (Foto 4). În ansamblu, vasul s-a păstrat într-un procent de peste 50%.

Vasul a fost realizat la roată, dintr-o pastă foarte fină, aspect evidențiat și prin intermediul fotografiilor realizate cu iscop-ul. Piesa a fost supusă unei arderi inoxidante, omogene. Acest detaliu a fost sesizat prin atingerea cioburilor, care ușor lovite unul de altul, produceau un sunet clar. Suprafața vasului a fost decorată prin lustruire și ornamentată cu o linie subțire în relief de-a lungul corpului.

Prima etapă în conservarea curativă a vasului a fost desprăfuirea fragmentelor și spălarea acestora cu apă distilată, urmată de uscare liberă pe hârtie de filtru, timp de 24 de ore. În urma acestei intervenții au fost identificate depuneri inestetice de săruri minerale, datorate condițiilor de zacere în sol. Acestea au fost îndepărtate cu ajutorul unei soluții slab concentrată de acid acetic (5%). După îndepărtarea depunerilor prin periere repetată sub jet de apă, fragmentele ceramice au fost spălate din nou cu apă distilată pentru a le aduce la un pH neutru.

⁴ Moldoveanu A., 1999.p.346- 348.

⁵ Crișan I.H., 1969, p. 176–177.

⁶ Aparat folosit în practica restaurării, pentru realizarea unor fotografii macro de calitate superioară.

⁷ Crișan I.H., 1969, p. 178.

După uscare, fragmentele ceramice au fost impregnate cu lac nitro-celulozic (7%), pentru mărirea rezistenței și ușurarea manevrabilității. Asamblarea s-a realizat cu ajutorul poliacetatului de vinil fără plastifiant (Foto 5).

Completarea zonelor lacunare a implicat un demers tehnologic asemănător primului vas, diferența constând în integrarea cromatică a ipsosului pentru modelaj cu oxid negru de fum (un pigment natural). După uscarea liberă a zonelor completate, a urmat finisarea cu ajutorul hârtiei abrazive și a instrumentarului pentru modelare. Peliculizarea cu lac nitro-celulozic (7%), în scopul creșterii rezistenței și asigurării unei mai bune conservări în timp a obiectului, a fost ultima etapă în cadrul intervenției de restaurare (Foto 6).

Pentru vasele restaurate, se recomandă păstrarea într-un microclimat cu o umiditate relativă cuprinsă între 54% – 60% și o temperatură de maximum 20°C, aceste măsuri fiind necesare pentru ca liantul și materialele folosite la completare să își păstreze proprietățile⁸.

După încheierea procesului de restaurare obiectele au fost predate Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei, unde au fost valorizate prin etalarea în cadrul unor expoziții cu rol educativ și de informare asupra noilor descoperiri în domeniul arheologic de pe teritoriul României.

BIBLIOGRAFIE:

I.H. Crișan	Ceramica daco-getică, cu specială privire la Transilvania, Editura Științifică București, 1969.
V. Crișan	Dacii din estul Transilvaniei, Editura „Carpații Răsărațeni” Sfântul Gheorghe, 2000.
A. Moldoveanu	Conservarea preventivă a bunurilor culturale, București, 1999.
V. Crișan, V. Sîrbu, P. Pupeză, N. Jozsef, M. Mărgineanu-Cîrstoi, V. Apostol, A. Pop, P. Eszter,	Șantierul arheologic Covasna „Cetatea Zânelor”. <i>Cronica Cercetărilor Arheologice din România 2015</i> , Campania 2014, p. 57–58.

⁸ A. Moldoveanu, 1999, p. 346- 348.

Foto. 1. Fragmente de vas de tip cană cu o singură toartă.

Photo. 1. Scraps from a pot of bitruncated cup tip, with handle.

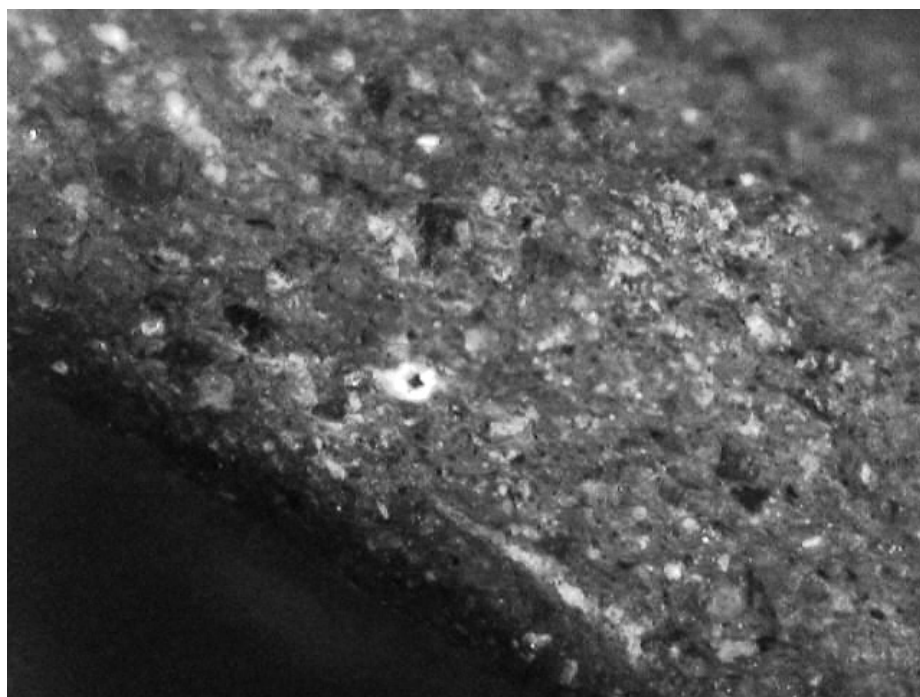

Foto. 2. Imagine a suprafeței ceramice, realizată cu *iscop*-ul.

Photo. 2. Picture achieved with an *iscop*.

Foto. 3. Vas de tip cană cu o singură toartă, după restaurare.
Photo. 3. The bitruncated pot with a handle after restoration.

Foto. 4. Fragmente de vas de tip kantharos, înainte de restaurare.
Photo. 4. Scraps from kantharos with two handles.

Foto. 5. Kantharos, în timpul restaurării.
Photo. 5. Kantharos in process of restoration.

Foto. 6. Kantharos, după restaurare.
Photo. 6. Kantharos after restoration.